

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Legenda aurea sanctorum, sive Lombardica historia

Jacobus <Genua, Erzbischof>

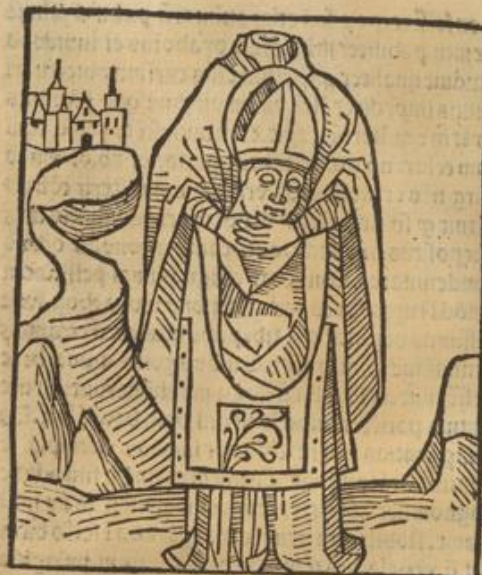
[Lyon], 20. Juli 1486

De sancto Dyonisio cxlviii

[urn:nbn:de:bsz:31-289352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-289352)

tate plena sunt. et manus tue sordibus inquinatae.
Sed tantummodo incumbens contra orientem respice hunc sermonem frequenter iteras. Qui plasmasti me miserere mei. Cum ergo tribus annis fuisset inclusa condoluit abbas pasuncius. et profectus est ad abbatem anthonium ut ab eo requireret si remisisset illi deus peccata sua. Et narrata causa sanctus anthonium uocatis discipulis suis. precepit eis ut illa nocte uigilantes in oratione persistere singulatim. quatinus alicui ex his declararet deus causas pro qua abbas pasuncius venerat. Cum igitur incessanter orassent abbas paulus maior discipulus anthonium uidit subito in celo lectum preciosis uestibus ornatum. quem tres uirgines clara facie custodiebant. Tres iste uirgines fuerunt. timor: pene future. qui ipsam a malo retraxit. Pudor: culpe commissae. qui ei veniam premeruit. Amor: iusticie. qui eam ad superna transferuit. Cuius paulus illis diceret gratiam illam tantum esse anthonium. uox diuina respondit. Non est patris tui anthonium sed thais meretricis. Quod cum abbas paulus manererulisset. cognita dei uoluntate abbas pasuncius cum gaudio discessit. Et mox profectus ad monasterium hostium celle dissipauit. Illa uero rogabat ut adhuc maneret inclusa. Dixit autem ei. Egredere quoniam remisit tibi deus peccata tua. Et illa respondit. Testor: deum quia ex quo huc ingressa sum. ex omnibus peccatis feci uelut sarcinam et statui ante oculos meos. Et si cut non discedit anhelitus de naribus meis. sic non discesserunt peccata mea ab oculis meis. sed flebam semper illa considerans. Cui abbas pasuncius dixit. Non propter penitentiam tuam remisit tibi deus peccata tua. sed quia timorem semper habuisti in animo. Et cum inde illa edurisset. xv. dies supuixit et pauisauit in pace. Abbas quoque effrem aliam meretricem simili fere modo conuertere uoluit. Nam cum illa meretricis sanctum effrem ad peccandum alliceret impudenter. dixit ei effrem. Sequere me. Qua sequente cum ad quandam locum ubi erat multitudo hominum uenisset. dixit ei. Sede huc ut commiscear tecum. Et illa. Quomodo possum hoc facere tanta multitudo hic stante? Et ille. Si homines erubescis nonne magis tuum debes erubescere creatorum qui reuelat occulta te nebrarum? Illa autem confusa recessit.

De sancto dionisio **cxlvii** **A**
dionisius interpretatur uehementer fugiens
uel dicitur dionisius a dya quod est duo. et nisus quod est eleuatio quasi secundum duo eleuatus. scilicet secundum corpus. et secundum animam. uel dicitur a dyana quod est uenus. scilicet dea pulchritudinis. et sepos quod est deus quasi pulcher deo. uel ut quidam aiunt.

dicitur a dionisio quod ut dicit yfido. est quedam gemma nigra ualens contra ebrietatem. fuit ergo uehementer fugiens de mundo propter perfectam abrenuntiationem. Eleuatus per interiorum contemplationem. pulcher deo per decorum uirtutum. ualens peccatoribus contra ebrietatem uiciorum. hic ante conuersionem multa prenomina habuit. Uocatus est enim ariopagita a uico in quo habitabat. Item dicitur esse theosophus id est deum sapiens. Item a grecorum sapientibus uisus hodie dicitur pierigion tuarami. quod latine dicitur ala celi. quia in celum ala spiritualis intelligentie mirabiliter uolauit. Item dicitur esse macharius. id est beatus. Item a patria dicitur esse ionicus. Ionica autem ut ait papias una est ex linguis grecorum. uel ionice sunt genera rotundarum columnarum uel ionicum ut idem dicitur esse pes qui habet duas correptas et duas longas. Per quod ostendit quod ipse fuit sapiens diuini per occultorum inuestigationem. ala celi per celestium contemplationem. beatus per eternorum possessionem. Per alia ostendit quod ipse fuit mirabilis per rethorice eloquentiam. ecclesie sustentator per doctrinam. breuis sibi per humilitatem. longus alijs per caritatem. Aug. autem in li. viij. de ciuitate dei dicit quod ionicum est genus philosophorum. Distinguit enim ibidem duo genera philosophorum. scilicet ytalicum quod est ex parte ytalie. et ionicum quod est ex parte grecie. Quia ergo dionisius summus erat philosophus. ideo antonomastice dicebatur ionicus. Eius passionem et uita grecice dictatur methodius. starino politanus. latine uero anastasis aplice sedis bibliotecarius ut dicit ignarius remorum episcopus.

Dyonisius ariopagita a beato paulo apostolo ad fidem christi conuersus fuit. Qui ariopagita a vico ciuitatis in quo habitabat dictus fuisse dicitur. Ariopagus enim erat vicus martis in quo scilicet erat templum martis. Athenienses enim singulos vicos denotabant a dijs quos colebant. ut vicum in quo colebatur mars vocabant ariopagum. quia ariodictus mars. Vicum in quo colebant panem vocabant panopagum. Et ita a singulis dijs singulos vicos denotabant. Ariopagus autem erat vicus excellentior quia ibi erat curia nobilium. et scole liberalium artium. In hoc ergo vico morabatur dionysius maximus philosophus qui ob plenitudinem diuinorum numinum et sapientie theosophus id est deum sapiens dicebatur. Erat et secus appollophanus eius copiosus. Ibi etiam erant epicuri. qui ponebant felicitatem hominis in sola corporis voluptate. et stoici qui in sola animi virtute. In die igitur dominice passionis cum tenebre facte fuissent super vniuersam terram. philosophi qui erant athenis non potuerunt huius causam in causis naturalibus inuenire. Non fuit enim naturalis eclipsis solis. Tunc quia luna fere erat e regione ad solem. eclipsis autem fieri solet in sinodo solis et lune. Luna autem tunc erat quintadecima et ita imperfecta distantia a sole. Tum quia eclipsis non aufert lumen vniuersis partibus terre. Tum quia per tres horas durare non potest. Quod autem illa eclipsis in vniuersis partibus terre lumine abstulerit. patet ex eo quod lucas euangelista hoc dicit. et ex eo quod vniuersitatis dominus participabat. et ex eo quod fuit apud eleopolim egypti. et ex eo quod fuit rome. et in grecia siue asia minori. Quod autem fuerit rome testatur orosius dicens. Tum dominus paribulo affixus est maximo terremoto per orbem facto. sara in montibus scissa maximarumque vibium plurime partes plus solita concussionem ceiderunt. Eodemque die ab hora diei sexta sol in totum obscuratus est. tetra nox subito obducta terris est adeo ut stellas tunc diurnis horis: vel potius in horrenda nocte toto celo visas fuisse referatur. Hec orosius. fuit etiam apud egyptum. Et huius meminit dionysius in epistola ad appollophanum dicens. Obscuri namque orbis vniuerso: miter tenebrarum caligine tabescente. ut purgarum redijt solis dyametri regulam philippi aridei assumpsimus. Tuncque repimus quod et erat notissimum solem pati molestias non debere. atque ad te vaste pericula sacrarium ad huc nescimus tate rei misterium. Quid in qua speculatur doctrine appollophanis his secretis ascribis. ad que tu michi ore diuino et non humani sensus sermone. De bone dionysi diuinarum permutaciones sunt rerum. Denique notatum ferie

diem et annum annunciationis quam paulus nostris auribus suspensis insonuit. signis acclamantibus recordari expertus. dedi veritati manus. et falsitatis sum nexibus absolutus. Hec dionysius. Huius etiam meminit idem in epistola ad polycarpum loquens de se et appollophano dicens. Ambo apud elyopolim tunc presentes et constantes inopinabiliter soli luna incedentem videbamus. Non enim erat conueniens tempus. Et rursus ipsam a nona hora usque ad vesperam. ad solis dyametrum supernaturaliter restituta. Eclipsim autem illam vidimus in oriente inchoatam. et usque ad solarium terminum venientem postea regredientem. Et rursus non ieremodum et desertum et purgationem. sed everso secundum dyametricum tractu facta. Tunc enim dionysius cum appollophano voto astrologice discipline apud elyopolim egypti preceperat. et postea inde reuersus est. Quod autem fuerit in asia. testatur eusebius in cronica asserens se in dictis ethnicorum legisse. quod tunc in bitunia que est provincia asie minoris fuit terremotus magnus et maior solis obscuratio quam unquam fuerit. et quod dies hora sexta ita in tenebras noctem versus sit ut stelle in celo vise sint. et quod in nicena que urbs est bitunie multas edes terremotus subuertit. Tandem ut in historia scola. legitur per bionysium ad hoc adducti sunt ut dicerent quod deus nature patris. Alibi tamen legitur quod dixerunt. aut ordo nature puerit. aut elementa mentiuntur. aut deus nature patris et elementa sibi comparant. Alibi quoque dicitur quod dionysius dixit. Hec nos quam nouam miramur. totius mundi veram lucem aduenturam signat. Tunc athenienses illi deo aram construxerunt. et suppositus est titulus ignoto deo. Singulis ei aris supponebatur titulus indicans cui essent dedicate. Et cum vellent illi offerri holocausta et victimas dixerunt per bionysium. Bonorum nostrorum non eget. sed facietis genuflectiones ante aram eius et supplicabitis ei. quia non querit oblationes pecorum sed deuotionem animorum. Cum ergo paulus venisset athenas epicuri et stoici per bionysium cum eo disputabant. Quidam autem dicebant. Quid seminatio: verborum hic vult dicere? Alii dicebant. Nouorum demoniorum videtur annunciatum esse. Adducetes ergo eum ad vicum per bionysium veteris noua doctrina ibidem examen recipere dixerunt. Noua quedam inferis auribus nostris. Volumus ergo scire quidnam velint hec esse. Athenienses autem ad nichil aliud vacabant. nisi aut dicere. aut audire aliquid noui. Cum ergo paulus singula deorum altaria plustrasset. et inter cetera ignoti dei altare vidisset. dixit illis per bionysium. Quicum ignorantes colitis. hunc ego annuncio vobis verum deum qui

De sancto

fecit celū et terrā. Deinde dixit dyonísio quē prece-
teris magis doctum in diuinis videbat. Quis est
dyonísi ille deus ignotus? Cui dyonísus. Ipse est
deus verus qui inter ceteros deos nō est demon-
stratus. Sed nobis est ignotus et seculo vêturo fu-
turus et impetū regnaturus. Et paulus. Homo
an tantū spiritus est? Et dyonísus. Deus et homo
est. Sed ideo incognitus est quia eius tantū in celis
cōuersatio est. Cui paulus. Ille est quē predicō q̄
de celis descēdit. carnē suscepit. mortē sustinuit. et
die tertia resurrexit. ¶ Cum autē dyonísus ad huc
cū paulo disputaret fortuitū transiit per viam ceco-
cus coram eis. Statimq̄ dixit dyonísus paulo. Si
dixeris huic ceco. in nomīe dei tui vide. et viderit.
statim credā. Sed vitatis verbis magicis quia for-
nōsti verba q̄ habēt hōi efficaciam. ego forma
verborū tibi prescribas. In hac igitur forma verborū
dices ei. In nomīe ihesu christi nati de virgine. cru-
cifixi. mortui. qui resurrexit. et ad celum ascendit.
vide. Sed vt omnis suspitio tolleret dixit paulus
dyonísio. vt be ipse verba proferret. Cum ergo in
eadē forma dyonísus ceco vt videret dixisset pro-
tinus visum recepit. Statim dyonísus cū damari
uxore sua et tota familia baptisatus est. et fidelis
effectus. Sicq̄ a paulo trienniū instructus athe-
nis ep̄s ordinatus est. Ubi ille pdicationi insistēs
ipsam ciuitatē et maximā partem regionis illius ad
fidem xp̄i adduxit. ¶ Cuius paulus ea que in
terciū celū raptus vidit reuelasse dicit sicut et ipse
dyonísus in plerisq̄ locis insinuare videt. Unde et
de gerarchijs ipsoꝝ angeloz ordinibus disposi-
tionibus et officijs tam luculēter et clare disseruit
vt non putares ipm hoc ab alio didicisse. sed ipm
potius etiam vsq̄ in terciū celum raptū esse. et ibi
hec omnia conspexisse. Prophetie spiritu claruit
sicut patet in epla quā misit ad iohē euangelistā
in parthos insulam in exilio relegatū. vbi pro-
phetavit q̄ inde rediturus esset sic dicens. Gaude
vere dilecte. vere amabilis. et desiderabilis. et di-
ligibilis valde dilecte. Et infra. Ex custodia que
est in parthos dimitteris. et ad terrā asie reuerte-
ris. et facies ibi boni dei imitationes. et his q̄ erūt
post te trades. ¶ Dormitioni beate marie interfuit
sicut ipse in libro de diuinis nominibus insinuare
videt. Cum ergo audisset petrus et paulum rome
a nerone in carceribus detineri ep̄m sibi substituit
et ad eos visitandos accessit. Verū cum illi ad dñs
feliciter migrassent. et postmodū clemens preside-
ret ab ipso beato clemēte post aliq̄d spacū tēpo-
ris in franciā destināf. et sibi rusticus et cleuterius

Dyonísio

sociantur. Missus igitur parisius venit et multos
ibidē ad fidē cōuertit. et ecclesias plurimas fabri-
cauit. et clericos diuersis ordinis collocauit. Tanta
autē in ea gratia celitus emicuit q̄ cum sepius pon-
tifices ydoloꝝ contra eū seditionē populi corata-
rent et populus ad eū pendendū sepe cū armis cō-
curreret mox illo viso aut omni feritate deposita
se eius pedib⁹ puoiebāt. aut nimio timore soluti
ab eius p̄sentia fugiebāt. Sed dyabolus vidēs et
inuidēs q̄ quotidie sui cultura decresceret. et mul-
tiplicatis fidelibus ecclesia triūpharet domicianū
imparozē in tantam cōmouit seueriā. vt preceptū
daret. q̄ quicūq̄ xp̄ianum aliquē repiret. aut ipm
sacrificare cogeret. aut diuersis supplicijs crucia-
ret. Prefectus igitur feceninus p̄ra xp̄ianos p̄sius
a roma directus. beatū dyonísū populo pdicantē
inuenit. statimq̄ captū colaphis. cōspūctū. de-
risum. et locis durissimis alligatū. cū sanctis rusti-
co et cleuterio sibi p̄sentari precepit. Cū ergo san-
cti corā illo in cōfessione dei p̄stantes astaret. ecce
quedā matrona nobilis aduenit. et virū suū lubriū
turpiter ab his magis deceptū asseruit. Pro eius
vitijs viro citius mitit. et in dei cōfessione perseue-
rans inultē necat. Sācti verō a. xij. militibus fla-
gellantur. Deinde magno pondere carbonarū cō-
stricti carceri mācipant. Sequēti die dyonísus sup-
prietatem ferreā suppositis flāmis nudus extēditur.
vbi dño decantabat dices. Ignitū eloquiū tuū ve-
bementer. et seruus tuus dilexit illud. Inde autē
erigit et ad bestias ferocissimas multo ieiunio ex-
citaras p̄iatur. Sed cū in eum impetuose curreret
signū crucis opposuit et māfuetissimas eas fecit.
Deinde in cubanū iactat sed extincto igne nil ledit
tur. Crux affigit et diutius ibi torquet. Inde depo-
situs cū suis socijs et multis alijs fidelibus carceri
mancipatur. Ubi dū missam celebraret et pplm cō-
municaret dñs ihesus eidē cum imenso lumine ap-
paruit. et panē accipiens ei dixit. Accipe hoc care
meus quia mecum est maxima merces tua. Post hoc
iudici presentari iterū nouis supplicijs macrantur
et iuxta ydolū mercurij cū securibus triū capita in
p̄fessione trinitatis p̄cidunt. Statimq̄ corpus
scti dyonisy se erexit et caput suū inter brachia an-
gelō duce et celesti lumine p̄cedente p̄ duo milia
ria deportauit. a loco qui dicit mons martirū vsq̄
ad loca vbi nunc sua electione et dei p̄uidētia re-
quiescit. Tanta autē ibidem angeloz melodia info-
nuit vt inter multos qui audierunt et crediderunt
etiam larcia vxor prefati lubrij cristianā se esse cla-
mauit. Et mox ab ipijs decollata et in suo sangui-

De sancto

Calixto.

ne baptizata occubuit. filius aut eius nomine vir-
 bius rome sub tribus impatorib' militauit. Dein
 de parisijs rediēs baptizaf. et religiofozū numero
 sociat. Dū aut infideles metuerēt ne sanctorū rusti-
 ci et cleuterij corpa xpiani sepelirent. iusserunt vt
 in secana mergerent. **D** Matrona aut que-
 dam nobilis vectores ad prandiu inuitauit. et illis
 epulātib' sanctorū corpa furtiue surripuit et ī
 agro suo occulte sepelire fecit. que postea psecu-
 ratione cessante inde sustulit. et corpa beati dyoni-
 sij bonozifice sociauit Passi sunt sub domiciano an-
 no dñi. xvi. etatis vero beati dyonisiij. xc. Circa
 annos dñi. dccc. v. tpe ludouici legati michaelis
 impatoris cōstānopolitani. inter cetera munera
 derulerūt ludouico filio karoli magni libros dyo-
 nisij de gerarchia de greco in latinuz translatos.
 Qui cū gaudio sunt recepti. et. xix. infirmi in ipsa
 nocte in ecclia eius curati. **C**um apud arelatē
 sanctus regulus eps missarū solemnia celebraret
 apf'oz'z nomib' in canone recitatis adiunxit. et
 beatis martirib' tuis dyoniso rustico et cleuterio.
 Quo dicto cū adhuc dei famulos viuere crederet.
 plurimū mirari cepit cur eoz' nomina sic nesciens
 in canone ptulisset. et ecce eidē miranti tres colū-
 be apparuerūt sup crucem altaris residentes que
 sanctorū martirū noīa habebāt suis pectorib' san-
 guine insignita. Quas diligenter intueēs sanctos
 migrasse a corpe intellexit Circa annū dñi. dclxiiij.
 dagobertus rex francoz' vt in quadā habetur cro-
 nica qui longe ante pipinuz regnauerat a sua pue-
 ricia sanctū dyonisiū in magna veneratione ha-
 bere cepit. Nam et quādo clorarij patris sui iram
 metuebat. ad ecclia sancti dionisiij cōtinuo fugie-
 bat. Cū ergo factus iam rex mortuus fuisset cuidā
 sancto viro in visione monstratū est q' anima eius
 ad iudiciū raptā fuit. et multi sancti suarū ecclia-
 rum expoliationē obijciebant eidē. Cū ergo mali
 angeli iam ad penas rage eam vellēt affuit beat'
 dyonisius et eius interuenta liberata est. et penā
 euasit. forte esū eius aīma ad corpus redijt et ibi
 penitentiā egit. Clodouens rex corpa sancti dyo-
 nisij manus religiose discooperiens. os brachij ei'
 fregit et cupide rapuit. qui mox in amenciaz ver-
 sus est. **E**t nota q' ignarus eps remensis dicit
 in epla quā misit ad karolū q' iste dyonisi' missus
 in galliā fuit dyonisius ariopagita vt supra dictus
 est. Idē testat iobes scorus in epla ad karolum
 Nec forte ratio ex computo temporis contradicit.
 sicut aliqui obijcere voluerunt

Calixtus papa anno dñi. ccc. xij. sub alexādro
 impatore martiriū passus est. Cuius tēpori-
 bus pars eminētioz' vrbis rome diuino est
 incendio cōcremata. et sinistra manus iouis aurea
 liquefacta. Tunc omēs sacerdotes ad alexādrum
 impatorē venerunt petentes vt dij irati sacrifi-
 cijs placarent. Dū ergo offerrent subito celo fere-
 no. mane die iouis diuino fulmine quatuor sacer-
 dotes ydoloz' mortui sunt. et ara iouis cōcremata
 est. et sol obscuratus est. ita vt ppl's romanus fuge-
 ret extra muros. Audiens aut palmacius cōsul q'
 calixtus cū suis clericis transiberim latitaret. ro-
 gavit vt christianit' quos hoc malū contigerat ad
 purgationē ciuitatis penitus delerent. Palmaci'
 potestate accepta. cū illuc cū militibus pperasset.
 sed illi p'tinus excecati fuissent. reuertit' alexādro
 hoc p'tinus nunciauit. Tūc imperator iussit vt diē
 mercurij omnis ppl's conueniret et mercurio imo-
 laret. vt ab eo sup bis respōsa acciperet. Qd dum
 fieret. virgo quedā tēpli nomīe iuliana arrepta a
 demone exclamauit. Deus calixti est verus et vi-
 uus deus. qui nostris est pollutionibus indignat'
 Qd audiēs. palmacius trāstiberim ad vrbem rauē-
 nancium ad sanctū calixtū accessit. et cū vxore sua
 et familia se ab eo baptizari fecit. Qd audiens im-
 perator eum accersitū simpliciō senatori tradidit.
 vt verbis blandis eū moneret. exeo q' reipublice
 plurimū necessari' esset. Palmacio vero ieiunijs
 et orōnibus pseuerante venit ad euz quidā miles
 p'omittēs q' si vxorē suaz paraliticā sanaret con-

De sancto calixto. clix. A